

נקודה למחשבה

פרשת ראה

העולם מחכה לך

פרשת השבוע פותחת במשפט חד-משמעי: רֵאָה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפִינֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: (דברים, יא, כו).

יש רק שתי אופציות. שמירת מצוות והליכה בדרך ה', ברכה. התכחשות למצוות וצעידה בדרך אחרת, קללה. חד וחלק.

הפרשה כולה עוסקת בחיים עצמם. באוכל שאנו אוכלים, בעבודות בשדה, בכל הנושאים שמרכיבים את חוויותינו היומיומיות. במקום הזה מדגישה התורה את מעורבותה ואת הנחיותיה. מצוות התורה אינן טקסי פולחן המצטמצמים למקום ולזמן. הפוך בדיוק, דיני התורה מעניקים לנו הוראות ודרכי פעולה בכל צעד שלנו בחיים.

בעוד דתות אחרות מפרידות הפרדה מוחלטת בין צרכי הגוף והנפש, היהדות מבהירה כי הם הולכים שלובי זרוע. בעוד יש הרואים בחשקים ובתאוות הכמוסות שלנו מפריעים לבניית האישיות, היהדות מלמדת כי דווקא הרצונות הללו מסייעים לנו להפוך את הרוח הפנימית שלנו לטובה, זכה וצלולה.

באיזשהו מקום נוח לנו לברוח מרשימת הכללים הזו. קל בהרבה לתחם את העבודה הדתית שלנו למקומות תפילה ולמיסטיקה לא מחייבת. הרבה יותר פשוט לחפש 'אלוהים אחרים אשר לא-ידעתם'. אלוהים-בלתי-מושג. אלוהים שניתן 'להתחבר אליו בלב' בלי להרגיש את המחוייבות היומיומית על כל צעד ושעל.

אבל זה לא עובד. מיסטיקה לבדה אינה מספקת את המענה. למרות הקושי, למרות שהרבה פעמים זה לא בא בקלות, הדרך היחידה לקבל את הברכה היא בשינוי פנימי של תפיסת החיים. מסלול ההצלחה בעולם הזה מתחיל כאשר אדם מכיר בעובדה שהוא מוגבל ואת הוראות החיים הוא מוכרח לקבל ממי שאמר והיה העולם.

הדרך הזו אינה חפה מכשלונות. 'שבע-יפול-צדיק, וקם'. מסלול הברכה הוא מסלול מאתגר ומלא במשימות, כאלה שמביאות

'מטבע הדברים גם נפילות ואפילו צניחות. אבל זו הדרך שמובילה לברכה. זו הדרך שנותנת לאדם את היכולת להתרומם, להתעלות ולהיבנות.

ה'כלי יקר' בפירושו מסב את תשומת ליבנו לניסוח המיוחד של הפסוק, ניסוח שמוביל אותנו לשתי מסקנות חשובות.

ראשית, צורת הפניה מעוררת תהיה תחבירית. הפסוק פותח בפניה אישית: 'ראה!'. הפניה היא לכל אדם בודד, לכל פרט ופרט. אך שלוש מילים אחר, משנה משה את מושאי הוראותיו ואומר: 'לפניכם'. כעת הוא פונה אל העם כולו.

למי קורא משה? אל האנשים הבודדים, אל הפרטיים, כפי שמתמע בראשית דבריו? או שמא פונה הוא דווקא אל העם ככלל, אל החברה ואל הקהילה?

ה'כלי יקר' מסביר זאת בצורה פשוטה. אדם צריך לדעת שלמעשיו יש השפעה כלל-עולמית. כל החלטה, כל בחירה שאדם בוחר, גם אם זה בחדרי חדרים, משפיעה באופן ישיר על הקהילה כולה.

כל-ישראל-ערבים-זה-לזה'. לכל החלטה אישית יש משמעות. לכל מסקנה עצמאית יש השפעה על הסובבים אותנו. אל לו לאדם לראות את עצמו כפרט בודד, חסר אחריות סביבתית. 'ראה' אומר משה, אנכי נותן 'לפניכם'. כל החלטה שתקבל אתה, איש בודד, תשפיע אוטומטית על 'לפניכם', על האנושות כולה.

מגפת הקורונה גרמה לרבים לעשות חשבון-נפש אודות אפסיות-האדם. הוגי-דעות ובעלי-מחשבה פרסמו הגיגים נוגים על כך שדווקא בשנת 2020, כאשר חשבנו שהטכנולוגיה שלנו יכולה לפתור כל בעיה, אנו מוצאים את עצמנו נבוכים, סגורים ומסוגרים מול נגיף קטן, בלתי-נראה.

בעיני, על המסקנה להיות הפוכה בתכלית. דווקא הנגיף הזה מלמד אותנו שיעור בהשפעתנו העצומה על העולם.

קוביד 19 התפרץ לראשונה בוואהן שבסין. איך הוא הצליח לשתק עולם שלם?

באמצעותנו. אנחנו, בני האדם, הובלנו את הנגיף

נקודה למחשבה

פרשת ראה

השמש הזו משונה. אם נניח בחוץ נר שעווה, תוך זמן קצר השעווה תימס ותהפוך למים. אך אם נשאיר באותו המקום ביצה, נשוב אחר זמן מה ונגלה שהביצה דווקא התקשתה. אם נכבס בחוץ את בגדינו, נמצא שעור גופנו השחיר מחום השמש אבל הבגדים שכיבסנו דווקא הלבינו. אז מה עושה השמש? מחזקת או מחלישה? משחירה או מלבינה? שורפת או מחממת? השמש עושה את אותו הדבר כל הזמן. השוני הוא בכלי הקיבול. כאשר שעווה נחשפת לשמש היא נמסה. כאשר ביצה נחשפת לשמש, ההתנהגות שלה אחרת, היא מתקשה. השמש יציבה, המשתנים הם הנתונים של אלו שמתחממים לאורה.

דרך התורה היא כך בדיוק. אין 'קללות' שיוצאות מפי ה'. השפע שניתן לעולם מושפע בצורה שעלינו רק להכין את כלי הקיבול שלנו. אם אנחנו מכינים את עצמנו כראוי, אזי ההשפעה הטובה תהפוך לברכה ולהצלחה עבורנו. אם חלילה לא נכין את עצמנו כפי שדורש מאיתנו הא-ל אזי נמצא את עצמנו מתבוננים אל קללות ומכאובים.

השמש זורחת. אנחנו נחליט מה לעשות איתה.

הקטן וחסר היכולות הזה מסע חובק עולם. בלי לשים לב הפכנו משהו קטנטן וחסר משמעות לבעל השפעה כלל עולמית. אנחנו העברנו אותו ימים ונהרות, ערים, עיירות, מדינות ויבשות. כל אדם שלא נזהר מספיק נתן דחיפת עידוד נוספת לנגיף בעל הכתר וסייע לו לעצור עוד מדינה ולסגור עוד כלכלה.

ההשפעה הזו בלתי נראית. אדם שהשתעל במרחב ציבורי אינו הולך לישון עם תחושה של דם על הידיים. אוכלי-העטלפים הראשונים אולי לא יודעים עד היום שהמרק אותו הם גמעו בארוחת הערב גרם למוות של מאות אלפי בני אדם. אבל זו כוחה של האנושות. זה כוחו של אדם בודד. לעיתים איננו חשים את תוצאות מעשינו. אבל אם נוכל ללמוד משהו מהתקופה המשונה הזו זה שלעולם איננו יכולים להעריך את מלוא ההשפעה שיש לפעולות שלנו.

המסקנה השניה עולה מתוך דקדוק בלשונו של משה: אנכי נותן לפניכם 'היום'. מדוע מדגיש משה את זמן נתינת הדברים? הלא דבריו מחייבים תמיד, בכל עת ובכל שעה! ה'כלי יקר' רואה בכך רמז לגלגל החמה. לשמש. המילה 'היום' קוראת לנו לצאת החוצה, באור יום, ולהתבונן למעלה, אל השמש.